

***Doamnelor și domnilor colegi,
Stimați invitați,
Distinsă asistență,***

Evenimentul de astăzi, conferința prin care lansăm acest proiect, de care echipa de conducere a Ministerului Public se simte, profund atașată, reprezintă de fapt începutul unor sesiuni de afirmare a înțelegerii schimbărilor pozitive din sistemul judiciar european, dar și din cel național. Acest eveniment nu este nicidecum întâmplător.

Evoluțiile survenite în societatea românească, deopotrivă în domeniile economic, politic, social și cultural-educational, procese, în unele cazuri comprimate la maximum, exercită o presiune alertă asupra sistemului judiciar, asupra noastră a tuturor, indiferent de nivelul responsabilităților ierarhice.

În aceste condiții, unul din fundamentele rolului nostru constituțional – ***apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale***, ne încurajează să orientăm energia noastră profesională spre consolidarea sa sistemică. În același timp consolidăm în forul conștiinței noastre faptul că „*Ordinea de drept este una din mărețiile omului.*”, cum, inspirat, spunea Petre Țuțea. Nemijlocit, aceasta presupune diseminarea responsabilităților Ministerului Public, aparent, în două direcții: apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care ne sunt suport și sprijin în promovarea intereselor generale ale societății și în respectarea și apărarea legii, dar, deopotrivă, și a celor care încalcă legea, față de care exercităm acțiunea penală. Spun aparent, deoarece, angajând distincția cuvenită și atenția specifică situațiilor sensibile, în ambele cazuri, conduita noastră uman-profesională este aceeași, sau cel puțin ar trebui să fie aceeași.

De ce „***Protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale în faza de urmărire penală***”? Răspunsul îl aflăm genetic în preocupările esențiale ale Ministerului Public exprimate în ***Strategia pentru consolidarea dezvoltării și afirmării instituționale în perioada 2017-2020***. În acest context ne-am asumat programatic „*respectarea riguroasă, în toate etapele judiciare ale urmăririi penale, a drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățeanului centrată pe operaționalizarea următoarelor valori ale conștiinței și deontologiei judiciare: egalitatea în fața legii; evitarea absolută și în oricare formă posibilă a aplicării torturii ori a tratamentelor crude, inumane sau degradante; afirmarea deplină a independenței și imparțialității actului judiciar; declanșarea procedurilor judiciare concomitent cu exercitarea în deplină cunoștință a dreptului la apărare; angajarea procedurilor judiciare, cu respectarea prezumției de nevinovăție, inclusiv prin evitarea expunerii publice a suspecților/inculpaților.*” Mai mult, dincolo de responsabilitatea imperativă

rezultată din aceste obiective , Ministerul Public este garantul constituțional al „apărării drepturilor și libertăților cetățenilor” indiferent de natura raporturilor în care aceștia se află cu societatea și de calitatea acestor raporturi, oricare ar fi rolul lor social sau statutul lor cultural.

Apărarea drepturilor și a libertăților cetățenilor nu numai că nu încetează în momentul începerii urmăririi penale, dimpotrivă, în acest caz sensibilitatea socială și umană a situației declanșează resorturile competenței judiciare de *protecție pozitivă*, în sensul respectării întocmai a acestora în toate etapele urmăririi penale. Este, într-un fel, *discriminarea pozitivă* aplicată unui membru al societății, semen de-al nostru, aflat în circumstanțe sociale nefavorabile, în postura angajării răspunderii penale, când sensibilitatea cumulată a drepturilor și a libertăților sale, educate sau doar native, este maximă.

Caracterul restrictiv impus conduitei persoanei supuse urmăririi penale, nu ar trebui să lezeze în niciun fel *instituția constituțională a prezumției de nevinovăție*, aceasta fiind garantul libertății cetățeanului în raport cu legea și fundamentul unei urmăririi penale cu față umană, la standardele de protecție ale justiției mileniului al III-lea. *Prezumția de nevinovăție* este triumful istoric al libertății naturii umane asupra pericolului de a fi suprimată pe nedrept prin excese în aplicarea legii. Este dreptul capital al cetățeanului angajat în exercitarea răspunderii penale care, în fond, este răspunderea socială a unei persoane libere, conștientă de faptele imputate și posibilele consecințe ale acestora. În același timp, în ceea ce ne privește, respectarea întocmai a acestui drept fundamental – *prezumția de nevinovăție* –, demonstrează măsura competenței, demnității și măiestriei noastre profesionale.

Doamnelor și domnilor colegi. Stimați invitați,

Din materialitatea procesuală a faptelor judiciare reiese că, pe alocuri, captate de fluxul activității profesionale, unele organe judiciare se hrănesc cu iluzia statisticilor de profil, ignorând uneori realitatea și modul în care sunt respectate drepturile și libertățile fundamentale ale cetățeanului, ale omului. O parte din deciziile Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare C.E.D.O.) pronunțate împotriva României ne arată că acesta este un capitol la care, în unele situații, suntem tributari, prin neîmpliniri care decedibilizează, făcând vulnerabil actul de urmărire penală și de justiție, dar și corpul magistraților prin criticile severe publicate în media.

În aceste circumstanțe, am creat în Ministerul Public un *grup de reflecțiune* cu misiunea studierii acestei problematice și lansării prezentului *proiect care se adresează unui domeniu prioritar al Ministerului Public*, și anume dezvoltarea responsabilității și profesionalismului procurorilor, pentru asigurarea respectării

drepturilor fundamentale ale omului în concordanță cu legea fundamentală a României și jurisprudența C.E.D.O.

Cetățeanul urmărit penal nu este în niciun caz adversar sau, mai grav, un inamic al procurorului. Este, pur și simplu, un om, un semen de-al nostru care, prezumtiv, a încălcat legea nesocotind interesele generale ale societății sau care a adus prejudicii acestora; însă, un om cu drepturi temeinic definite și cu libertăți clar recunoscute constituțional, cu demnitate, cu suflet, cu familie, cu prieteni și, nu în cele din urmă, foarte posibil, cu probleme pe care adesea nu le cunoaștem, unele, poate, mai grave decât procesul răspunderii penale în care este angajat. Acest mesaj, *asumat ca înțelegere și atitudine a Ministerului Public*, trebuie să îl transmitem neîncetat și convingător societății căreia îi reprezentăm interesele și, la drept vorbind, în subordinea căreia suntem.

Urmărirea penală, cu finalitate în definirea răspunderii penale, are, firește, profesional gândindu-ne, virtuțile sale, dar, în același timp, și servituțile ei, înțelese mai degrabă drept obligații speciale cu privire la respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului. Așadar, există „*constrângeri*” nu numai pentru persoana supusă cercetării penale, ci și pentru cea care execută cercetarea; pentru prima, în sensul că trebuie să se supună unor obligații impuse de specificul exigențelor judiciare, pentru a doua, pentru procuror, de pildă, în sensul că trebuie să răspundă necondiționat comandamentelor constituționale cu privire la respectarea și apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale al cărui caz îl instrumentează. Aceasta, în fond, este o „constrângere”, numai pentru conștiințele profesionale nematurizate încă și impune pregătirea continuă pentru consolidarea forului educat al personalității profesionale.

Nu voi stăruie acum asupra lanțului tipologic de încălcări, în procesul urmăririi penale, ale drepturilor omului și a libertăților fundamentale. O vom face împreună pe parcursul sesiunilor de formare programate. Subliniez doar faptul că, în mare parte, acestea au fost posibile din cauza vulnerabilităților endemice manifestate în sistemul relațional, atât pe verticala, cât și pe orizontala funcțională a acestuia, consecințele fiind evidente prin: afectarea securității instituționale, diluarea loialității profesionale, supraestimarea păgubitoare a competenței, superficializarea cercetării penale, relativizarea scopurilor și a obiectivelor asumate.

Doamnelor și domnilor,

Ce trebuie să facem pentru optimizarea respectării întocmai, în procesul urmăririi penale, a drepturilor și libertăților omului ? Fără pretenția de a fi

deținătorul unui răspuns exhaustiv – aici, răspunsuri veți da și dumneavoastră –, dar beneficiind de avantajul cuprinderii globale a fenomenului judiciar, consider că, esențial, este necesar să acordăm prioritate următoarelor *obiective*:

- observarea îndeplinirii judicioase a condițiilor răspunderii penale; orice neajuns în aplicarea acestora, în litera și în spiritul legii, cauzat, în principal, de excese nedeslușite normativ, erodează credibilitatea strategică a urmăririi penale și a instituției;
- evitarea generării oricărei devieri de la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățeanului, conștienți fiind că acestea pot crea stări diametral opuse ordinii de drept normale;
- identificarea conduitelor, chiar în stare incipientă, de încălcare a deontologiei profesionale și eliminarea lor promptă;
- eliminarea discontinuităților calitative din structurile organizării judiciare, atât pe orizontala, cât și pe verticala responsabilităților instituționale;
- asumarea publică imediată a acestor încălcări; să nu așteptăm aparenta lor disoluție în câmpul uitării, efectul, cel mai adesea, putând fi opus, în sensul acumulării lor și erodării latente a componentelor vitale ale sistemului judiciar;
- examinarea permanentă a regulilor și normelor de evaluare axiologică a organizării judiciare, de protejare și stimulare a competențelor vocaționale;
- dezvoltarea solidarității instituționale, având ca sursă afirmarea loialității pozitive; desfășurarea unei cercetări penale la standarde de calitate care să elimine aparențele de imparțialitate denumite în media *vânătoare de „penali” și „infractori”*; înțelegere indusă de anumite excese sau lipsuri în planul comunicării, realitate care obligă la gestionarea cu multă atenție și aleasă elocință a mesajelor instituționale;
- și, nu în ultimul rând, dezvoltarea unei conduite profesionale umaniste în activitatea de urmărire penală. *Să promovăm valorile umaniste ale dreptului, doamnelor și domnilor colegi!*

Concluzionând, proiectul se adresează unui domeniu prioritar al Ministerului Public, și anume dezvoltarea responsabilității și profesionalismului procurorilor în activitatea desfășurată, pentru asigurarea respectării drepturilor fundamentale ale omului în concordanță cu legea fundamentală a României, cu dispozițiile Convenției (europene) pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, cu prevederile Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, cu practica Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene.

În încheiere, sub acțiunea unei reflecții de maximă generalitate, îngăduiți-mi să observ că la ultima frontieră a dezvoltării jurisprudenței și a științelor juridice, unde impulsionăm pentru a prinde „viață” limitele noastre profesionale, este nevoie de o *investiție în viitor, de competențele tinerilor magistrați* care să garanteze calitativ, durabil și creator dezvoltarea sistemului judiciar.

Augustin Lazăr

Procuror general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție